List 50. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 11. decembra 1872.

Obseg: Opomin našim kmetijskim gospodarjem. — Stroj (mašina), s kterim se krave molzejo. — Kako stojí s turško govejo kugo? — Poduk, kako naj se ravná z živino, da ne zbolí, in kaj naj storí gospodar, kedar mu zbolí. (Dal.) — Pravila hranilnice. (Konec.) — Nove pesmi. — Slovensko slovstvo. — Deželni zbori. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naši kmetijski gospodarji

so naprošeni, naj beró, kar današnji „Oglasnik“ na 1. strani oklicuje.

Poduk, kako naj se ravná z živino,

da ne zbolí, in kaj naj storí gospodar, kedar mu zbolí.

(Dalje.)

Hlevi morajo prostorni biti.

Da živina ostane zdrava, treba jej je pred vsem, da se sprehaja. To ne veljá samo za mlada živinčeta, ktera ne rastejo in ne teknejo, če so neprenehoma zaprta, ampak tudi za stara. Toraj je tudi zeló koristno, živino na pašo goniti, in dasiravno se živina na paši ne redi vselej, jej vendar to dosti tekne, da se dobro sprehodi in zleta. Zavoljo tega naj se živinčeta vsaj par ur na dan na kakem prostornem mestu zletavajo.

Ovce že tako sploh v hlevu niso privezane, pa malokje skrbé tudi za to, da niso preveč na tesnem nagnječene. Prav dostikrat se primeri, da se bolezni izcimijo v ovčjih hlevih, v kterih so živali prebivati primorane; take bolezni naglo naglo poberejo živinico. Če se živina ne more prosto gibati, je škoda zavoljo tega še veča, da je zrak v hlevu zeló pokvarjen. Ni tedaj dosti, da so ovčji hlevi zračni (luftni); tudi preveč drobnice (bravi) ne sme v njih nagnječene biti, vsaj toliko ne, da se ne bi mogla žival pregibati. Sploh bi utegnilo za ovco prostora pol sežnja (klaftre) na dolgo in široko dosti biti.

V nekterih krajih so sicer z dobrim vspehom poskusili, tudi govejo živino v hlevih nepriklenjeno imeti; ker pa taka živinčeta preveč stelje potrebujejo, vendar bolj hasne, govejo živino priklenjeno imeti. Zdravje živine sploh zavoljo tega nič ne trpí, če je tako priklenjena, da si z verigami (kétnami) ali vrvmi ne more škode delati, ali da sploh ne stojí preveč na tesnem. Kakor je govedo veliko, potrebuje tudi prostora več ali manj; navadno srednje veliko goveje živinče potrebuje staje take, ki je 3 čevlje široka, 10 čevljev pa dolga z jaslimi vred. Večidel je pri nas preveč živinčet in preveč na tesnem v hlevih, in tako živina v pretoplih in zaduhlih hlevih živí, pa tudi ne more zložno ležati. Dostikrat se zgodí, da živinče živinče sune, na-nj stopi ali kakor si bodi poškoduje.

Konji potrebujejo zavoljo veče velikosti tudi bolj širokih stáj, in treba je skoraj, da drug druzega ne poškoduje, jih s tramovi in stenami ločiti. Zavoljo tega je skrbeti, da konj ni prekratko privezan, tako, da se dostikrat še vleči ne more. Sploh zadene konje marsiktera bolezen zavoljo tega, ker so prekratko privezani.

Vsako mlado živinče pa mora biti, dokler je mogoče, prosto, to je, neprivezano, v svoji staji naj se prosto giblje. Najbolj škodljivo je žebetom, če so privezana, ker jih to ne ovira samo v rasti, temuč tudi bolezni kit in kosti na nogah se jih zavoljo tega lahko lotijo.

Toplota v hlevih.

Zastran toplote je bilo že rečeno, da ne smejo hlevi, v kterih živina živí, ne pretopli ne prehladni biti. Pa vsaka domača živina ni enako občutna za gorkoto in mraz; ravná se to po tem, kakošno kožo ima, ali pa kako je živina mraza in gorkote vajena.

Ovce že volna mraza bolj varuje, in ker hodijo večkrat na pašo, so tudi vnanjega zraka bolj vajene; one tudi precej velik mraz prestanejo, za veliko toploto so pa zeló občutne; zavoljo tega zbolé prav rade v toplih in zatuhlih hlevih nevarno na krvi. Pa tudi na paši jim je velika vročina, kakor o poldne poletni čas, dostikrat škodljiva; ako tedaj o takem poletnem času ni mogoče ovác v senco zagnati, naj se raje v dobro prevetrane hleve nazaj ženejo, kamor opoldansko solnce ne sije.

Goveja živina sploh je za mraz bolj občutna, ker je vajena v toplih in večidel še pretoplih hlevih živeti; treba je tedaj tudi vedno skrbeti za to, da so goveji hlevi topleji kakor ovčji; toda gledati je, da hlevi niso samo topli, temuč tudi snažni morajo biti; zakaj če je hlev pretopel, se dostikrat primeri, da živina nagloma pogine in da jo zlasti rada bolezen z imenom črm, črnica ali vrančni prisad znana napade.

Tudi goveji živini je škodljivo, če solnce naravnost na-njo sije; ako se tedaj opoldne iz hleva žene, treba je take previdnosti kakor pri ovcah.

Konji sploh za mraz niso tako občutni, ker so ga bolj vajeni; toliko bolj jim pa škoduje presoparni in pretopli hlev, zlasti če morajo več dni zaporedoma v njem ostati.

Bolezni možganov, ktere jih večkrat napadajo, kakor tiščavka, vrtoglavica, izhajajo gotovo tudi iz tega, ker ljudje mislijo, da hleva ponoči nikoli ne morejo dosti zapreti, da bi kaj sapice va-nj ne prišlo, ko so vendar konji bolj kakor vsaka druga domača živina frišnega zraka vajeni.

Prešiči še manj kakor ovce veliko toploto prenesejo; zlasti poleti ni mogoče, jih na dosti hladnem kraji imeti; zavoljo tega je tudi treba, da hlevi in prostori, kamor se podnevi spuščajo, tako ležé, da solnce po mo-

gočosti malo na-nje sije, posebno mora pa na tacih prostorih vedno dovolj vode biti, da se morejo prešiči v njej hladiti.

Nič manj kakor prevelika toplota ni tudi velik mraz domači živini škodljiv; zlasti veljá to od mladičev, kterim sploh toplota bolje dé. Prasčeki in jagnjeta so za mraz silno občutni, in hlevi, v kterih so, morajo vedno dosti topli biti, če ne, zadene gospodarja velika zguba. Tedaj tudi ni dobro, da se stare ovce, ko se z mrzle paše in dostikrat vse premočene v hlev vrnejo, koj k jagnjetom spusté, ki so domá ostala. Najbolj škodljiv je živini puh in naglo premenjeno vreme; puh je toliko bolj škodljiv, kolikor bolj segreta je živina, na ktero vleče, tedaj posebno potem, ko je mogla živina trdo delati in se sprehajati. Ta škodljivost se dostikrat pri konjih vidi in pa tudi pri druzih živinčetih, ktera v zeló toplih hlevih živé in blizo vrat, oken in duškov stojé. Živina naj se tedaj v hlevu tako postavi, da mrzla sapa ne puha naravnost na njo; dostikrat zadostuje lesena stena, ktera živinčetove staje varuje.

Naglo premenjenje toplote je toliko bolj škodljivo, kolikor veči je razloček med toploto in mrazom. Navadno mislijo ljudje, da samo to je živini škodljivo, da iz toplote v mraz pride; gotovo pa je, da se morejo živinčeta tudi takrat premraziti in zboleti, če iz mraza pridejo naglo v topel hlev. Zavoljo tega je tudi treba, da se hlevi tudi poleti prevetrujejo tisti čas, ko se živina sprehaja ali je pa pri delu, da je kaka škoda ne zadene, kedar se potem v pretople in soparne hleve vrne. Ako zadnjič hlevi niso neizmerno topli, bo malokdaj kakemu živinčetu škodovalo, če prav naravnost iz hleva ven na mraz pride.

Kedar se ovce zavoljo strižnja kopljejo in umivajo, naj se posebno na to gleda, da se potem na toplem in zračnem kraji osušijo; najslabeji kraj za to je hlev, ker se vlažna soparica, ktera o sušenji iz ovčjega života puhtí, ne dá iz hleva spraviti drugač, kakor da sapa skozi hlev vleče; to je pa ovcam nevarno. Ako pa ta soparica v hlevu ostane, se ovce preveč počasi sušé, in ostanejo toraj predolgo v veliki vlažnosti, ktera je posebno ovcam zeló škodljiva. Ta živinčeta je tedaj po mogočnosti varovati, da dež ne gré na-nje, ker ni le volna potem manj vredna, če je mnogokrat premočena, ampak tudi marsiktere nevarne kužne bolezni se izcimijo iz tega. Ravno tako je tudi gosta in vlažna megla škodljiva, ker tudi kakor dež ovce moči; skrben gospodar tedaj svojih ovac o megli ne bo na pašo puščal, ker velika vlažnost zraka k marsikterim boleznim pripomore.

Tudi ostrižene ovce potrebujejo, da se ne prehladé, posebne previdnosti, da se o deževnem in vetrovnem vremenu koj po strižbi ne ženejo iz hleva, ker jih volna gotovo varuje, za vlažnost in mraz pa so zelo občutne.

Dostikrat peljejo tudi konje koj na vodo, ko od dela vsi vroči in dostikrat potú vsi mokri domú pridejo. Nevarne bolezni iz prehlajenja, kakor klanje, vnetje kopit, še celó pljučni prisad so dostikrat nasledki take nemarljivosti. Ravno tako je konjem škodljivo, če, kakor se navadno godí, vsi premočeni v hlev pridejo in jih nihče do suhega ne obriše. Skrbni gospodar bo tedaj vselej skrb imel, da se vsa njegova delavna živinčeta dobro obrišejo in odrgnejo, predno od dežja vsa premočena v hlev pridejo, ali vsaj koj potem, ko v svoje staje pridejo in se razpravijo.

(Dalje prihodnjič.)

Stroj (mašina), s kterim se krave molzejo.

Gotovo je našim gospodarjem znano, ne le samo po sporočilih „Novic“, ampak žalibog! tudi iz lastne skušnje, da je razsajala in še zdaj pri nas na nekterih krajih razsaja gobčnica in parkljenica pri živini.

Lepo so „Novice“ podučevale gospodarje o tej bolezni, o njenih prikaznih, jim nasvetovale prav dobra zdravila in jih svarile pred škodljivimi „universalmittelni“.

Ta bolezen se prikaže ne le samo na parkljih in v gobcu, ampak pri kravah pride velikokrat tudi v vime. To se je zgodilo tudi pri mojih kravah. Na sescih naredili so se mehurji in koža se je odlušila. Z rokami krave molsti ni bilo mogoče zarad bolečine; krave ne molsti, je pa zopet velika škoda pri gospodarstvu, ker krava zgubi potem mleko.

Kupil sem zatoraj v Ameriki znajdeni stroj (mašino) za molzo krav.

Ta stroj obstojí iz štirih kavčukastih cevk, v ktere so vpeljane štiri druge sreberne cevke po 2 palca dolge in debele kakor žveplenka.*) Vsaka teh srebernih cevk ima 6 luknic, na vsaki strani po tri nasprotne. Te sreberne cevke se vtaknejo vsaka v en sesec, spodaj se pa postavi žehtar. Mleko kar hitro počne samo od sebe teči, in krava je pomolzena v nekoliko minutah.

Krave prav rade mirno stojé, ker ne trpijo nobene bolečine.

Iz svoje lastne skušnje priporočam tedaj našim gospodarjem ta stroj ne le samo za krave na vimenih bolne, ampak tudi za krave, ktere na priliko zavoljo parkljenice ne morejo stati. Ker na ta stroj se krava tudi ležeča lahko molze, tako, da se kavčukaste cevke v skledo napeljejo.

Jaz sem dobil ta stroj iz Dunaja od A. Friedmana, Praterstrasse Nr. 26, za 6 gold. 50 kr.

Grad Slivniški na Štajarskem.

Franjo Kuralt, oskrbnik.

Kako stojí s turško govejo kugo?

Na Kranjskem smo dosihmal še zmirom obvarovani te nesreče. Tudi na Primorskem je ni; kaj pa okoli Trsta ongavijo, da ostro zapirajo hleve in hiše, ni nam znano, samo to vemo, da turške goveje kuge tudi ondi ni, in da bolezen, ki jo tam imajo, utegne biti le kužna črnica (antraks) ali kaj tacega

Iz dopisa deželne vlade Hrvaške od 1. dne t. m. pa smo zvedeli to-le:

V Požeški županiji je do 21. novembra v 5 vaséh na novo zbolelo 73 govéd in od poprej še bolnih ostalo 39, od teh 112. se jih je ozdravilo 27, poginilo 42, bolnih ostalo pa 43. — Od prvega začetka kuge v Požeški županiji, to je, od 28. septembra do 22. novembra je tedaj v 5 vaseh izmed 1343 goved v 115 hlevih zbolelo 414 goved za govejo kugo, od kterih jih je poginilo 257, ozdraveli ste 102, pobili so jih 12.

V Virovitički županiji je kuga v Breznici in Lukačevcu popolnoma potihnila, zato sta se ta dva kraja že razglasila za zdrava, in v tej županiji je le še v Ribnji pustinji kuga, kjer je med 181 govedi jih

---

*) „Novice“ so že v 8. listu 1843. l. priporočale enake cevke, po kterih se v boleznih vimenskih mleko iz vimena odtoči, in tako cevko takrat tudi narisano prinesle, samo da one cevke so koščene in veljajo po 30 soldov. Da so gumielastične ali kavčukaste bolje, to je gotovo. Vred.

zbolelo 86, od kterih je dozdaj poginilo 49 glav, prebolelo pa 18.

V Sirmiji in celi Hrvaški pa ni bilo kuge še nič in je tudi zdaj ni.

Iz vsega tega — pravi deželna vlada Hrvaška v dopisu 3. dne t. m. — je razvidno, da se za gotovo pričakovati sme konec turške goveje kuge v Slavoniji.

Národno-gospodarske stvari.

Pravila hranilnice.

Predpravice hranilnice.

(Konec.)

§. 43. Sklepa se v sejah odbora in ravnateljstva po nadpolovični večini glasov, pri enacih glasih razsojuje glas prvosednika. Da se veljavno sklepati more v sejah odbora in ravnateljstva, je potrebno, da se redoma povabijo vsi odborniki, oziroma ravnatelji, naznanivši jim ob enem program, in da je nazoča najmanj polovica udov odborovih, oziroma polovica udov ravnateljstva.

Sejni protokoli se imajo podpisati od prvosednika, enega uda odborovega oziroma ravnateljstvenega in od perovodja.

(Kar se tiče zmožnosti, sklepe delati in glasovati v odboru, se mora ravnati po dotičnih določbah občinskega reda — postave v okrajnem zastopu od..... Sklepa se v ravnateljstvenih sejah po nadpolovični večini glasov. Pri enacih glasih obveljá tista misel, kteri je pristopil prvosednik. Da se veljavno sklepati more v sejah ravnateljstva, je potrebno, da se redoma povabijo vsi ravnatelji, naznanivši jim ob enem program, in da je nazoča najmanj polovica ravnateljev.)

Ravnatelji ne smejo pri nobenem posvetovanji odbora glasovati, če isto se tiče njih osebe ali njih opravilstva.

§. 44. Odbor se snide..... pa se utegne sklicati v nenavadnih primerljejih, ali tudi takrat, kedar se cesarskemu komisarju (§. 48.) vzvidi, sklicati odborovo sejo; skliče se po povabilu prvosednika odborovega, naznanivši program tistih reči, ktere se bodo obravnavale.

§. 45. Hranilnica ima imé: „hranilnica v .....“. Odpravki odborovi se podpisujejo od prvosednika odborovega in od enega odbornika, odpravki ravnateljstva se podpisujejo od prvosednika ravnateljstvenega in od prvosednika kancelije.

§. 46. Da se opravlja računstvo in denarništvo, naj se nastavi potrebno osebje.

Pravico to osebje nasvetovati ima ravnateljstvo, jih stanovitno imenovati, kakor tudi jih odstavljati in v pokoj devati (penzijonirati) pa odbor. Začasne naravnave v stanu uradnikov in služabnikov, na pr. ustavljanje službe (suspenzija), to je prepuščeno ravnateljstvu.

Uradniki dobijo svoje poduke, kteri se nasvetujejo od ravnateljstva in se potrjujejo od odbora. Pri podelitvi služeb naj se pred drugimi prosilci ozir ima na pripravne vojaške osebe, ktere za službo prosijo, vsled postave od 19. aprila 1872. drž. zak. št. 60.

§. 47. Udje ravnateljstva in odbora opravljajo svojo službo brez plačila.

Kontrola državne uprave.

§. 48. Hranilnici se po postavi pridaja posebni cesarski komisar, njemu mora vedno znano biti, kako gredó opravila hranilnice, v kterem stanu je njena kasa in celo delovanje njeno, on čuva nad tem, da se spolnujejo pravila; ako on zapazi ktere pogreške ali nerodnosti, mora naravnati po pripravni poti, česar je treba, da se zopet vrne red in varnost zavoda, in če je treba, naj deželni gosposki, kakor mu je zaukazano bilo, poroča o stanu zavoda (hranilnice) in o svojem uradovanji.

Hranilnica prestane (razide).

§. 49. V sklep, da naj hranilnica prestane, mora dovoliti politična deželna gosposka.

Načrt, kako se bo izpeljal razid hranilnice, se mora ob enem priložiti prošnji za razid.

Nove pesmi.

Pod naslovom: „*Slava Bogu na višavi*“ smo ravnokar dobili dva napeva za Božični čas, ki ju je zložil mnogospoštovani naš gosp. Josip Levičnik, národni učenik v Železnikih. V lični obliki se dobiva ta mili darek v bukvarnici Giontini-a v Ljubljani za 20 soldov.

Gosp. skladatelj je jako dobro zadel glasbo preveselemu Božičnemu dogodku in besedam J. Valjavčevim in L. Jeranovim vso primerno, zato smo porok gospodom, ki bodo te pesmici o Božičnih praznikih v cerkvi peti dali, da bodo povsod razveselili narod naš, ki ima v tem času rad kaj novega in veselega. Še Nemci, ki so za „mol-glasove“ bolj zavzeti kakor Slovenci in Talijani, o Božiču radi po bolj veselih napevih segajo; temveč bodete našemu narodu vstregli Levičnikovi pesmi. Zato ju živo priporočam farnim predstojnikom, učiteljem in v obče našim rojakom po vsem Slovenskem, ki so prijatelji domačega petja. Naj tedaj hitro seže vsak po njih, ker največi prazniki kristijanski so že blizo!

Slovensko slovstvo.

* „*Slovenski učitelj*“ je imé listu, ki pod vredništvom nadučitelja g. Lapajne-ta v Ljutomeru ob novem letu začne izhajati 3krat na mesec ter bode stal 3 gld. na leto, za pripravnike ljudskih šol le 2 gold. — Več o novem listu moremo še le govoriti takrat, ko nam bodo načela znana, ki bodo vodila vredništvo.

Razglas in opomin.

Odbor slovenske Matice je pri XXVII. skupščini 31. oktobra 1872. l. sklenil, da se po časnikih proglasi, naj vsak Matičar do konca 1872. leta plačo zaostale svoje letne doneske, donesek za 1873. leto pa do konca meseca junija; kdor na ta proglas ne zadostí svoji dolžnosti, ta se izbriše po 3. §. Matičnih pravil.

Dalje je bilo sklenjeno, ude, ki po tem razglasu ne plačajo zaostankov svojih, ob enem naprositi, da nazaj pošljejo knjige, ki so jih prejeli za leta, za ktera niso plačali doneska.

Odbor izvrševaje omenjena sklepa, prosi vredništva vseh slovenskih časnikov, da v svoj list sprejmó ta razglas in opomin.

Ker bi utegnilo biti družbenikov, ki ne vedó, ali so kaj na dolgu in koliko, zato se vsem gg. poverjenikom v kratkem pošlje natančen izkaz vseh zaostankov njihovega poverjeništva z opomini vred za dotične gg. Matičarje.

Iz odbora Matice slovenske v Ljubljani 8. decembra 1872.

Dr. E. H. Costa, predsednik. A. Lésar, odbornik in tajnik.

*

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

Poročevanje o obilnem gradivu iz 9., 10., 11. in 12. seje si moramo odložiti za prihodnje liste, ker danes je treba, da naznanimo to, kar si je národna večina deželnega našega zbora, ko je dovršila potrebna svoja domača dela, prihranila za poslednje seje, stopivši na polje tako imenovane „vélike politike". In to je načrt adrese, kterega je 19 narodnih poslancev izročilo deželnemu zboru v obravnavo 6. dne tega meseca.

Načrt ta glasil se je tako-le:

Adresa kranjskega deželnega zbora.

Vaše cesarsko in kraljevo apostolsko Veličanstvo!

Presvitli Cesar in Gospod!

Najzvestejšemu in najpokornejšemu deželnemu zboru vojvodine Kranjske se je zdelo vselej za najsvetejšo dolžnost, naravnost in odkritosrčno svoje želje, upanje in bojazen izrekati Vašemu cesarskemu in kraljevemu apostolskemu Veličanstvu.

S tega stališča se je bil predrznil svoje prepokorne adrese od 28. februarija 1867., od 30. avgusta 1870. in od 14. oktobra 1871. položiti k podnožju prestola Vašega cesarskega in kraljevega apostolskega Veličanstva, in če tudi so malo ne vsako leto bile nove volitve v deželni zbor, vendar so te adrese v bistvenih stvaréh vedno enako govorile, kterih zapopadka se deželni zbor še dan danes popolnoma drži.

Najzvestejšemu in najpokornejšemu deželnemu zboru je toraj pregloboko obžalovati, da so se mahoma pretrgale razprave o pomirjenji, ktere so bile dognane že tako blizo do upovitega zvršetka, ter da je s tem bila v cesarstvu državnopravnega redú dokončnost odložena.

A najzvestejši in najpokornejši deželni zbor je živo uvérjen, da Vašega c. in kr. apostolskega Veličanstva modrost zazná pripravni hip, „mir med vsemi narodi v cesarstvu" ustanoviti na trdni podlagi, s ktero bode od vseh straní zadovoljnost.

Blagostanje vse države ter vseh njenih kraljevin in dežel bi se s tem brez dvombe mogočno povzdignilo.

Naj rači Vaše c. in kr. apost. Veličanstvo najzvestejšemu in najpokornejšemu deželnemu zboru dovoliti, da najspoštljiveje izreče tiste teže in želje, ktere najbolj zadevajo to, Vašemu c. in kr. apostolskemu Veličanstvu v neizpremenljivi zvestobi udano vojvodino Kranjsko.

Novi zakoni o učilnicah so se na Kranjskem če tudi ne z veseljem, vendar sploh brez upiranja sprejeli, ker se je ob njihovem zvrševanji v mejah teh zakonov oziralo na narodne in verske misli ter potrebe našega ljudstva. Neke izpremembe najnovejših časov, kar se tiče osob tistih krogov, kteri so razsodilni o učilnicah vojvodine Kranjske, po pravici bude bojazen, da se zdaj veljava hoče dati bolj nasprotnim težnjam. Mej drugim je tudi Vašega c. in kr. apostolskega Veličanstva vlada Vašemu Veličanstvu priporočila, nareči strokovnega družabnika v kranjsko deželno učilnično svetovalstvo, o tem ne vprašavši, ali ga misli nasvetovati deželni odbor vojvodine Kranjske.

A vendar semkaj mereče določilo §. 35. v deželnem zakonu od 25. februarija 1870., št. 11, kterega je Vaše c. in kr. apost. Veličanstvo najmilostneje potrdilo, po naravi ne more imeti druzega zmisla, nego da je, kar se tiče tacega narekovanja, treba ministru za bogočastje in uk v sporazumljenje stopiti z deželnim odborom.

Ponavljani sklepi in želje najzvestejšega in najpokornejšega deželnega zbora, da bi se zakonito spravila v red slovenskemu narodu zagotovljena ravnopravnost v učilnicah in v uradih, vse to je bilo vselej odvrnjeno, ter vedno stojí do voljnosti razsojevalnih vladnih osob, ali se ter koliko se te pravice uresniči. Zemljiškega davka v red devanje, ktero se baš izdeluje in je iz početka bilo radostno sprejeto, zdaj nekoliko zaradi nedostatnih (pomanjkljivih) zakonov, nekoliko zarad tega, kako ta zakon fiskalno razumevajo posamesni zvrševalni organi, pretí tudi v prihodnosti ustanoviti te najzvestejše in najpokornejše vojvodine Kranjske preobložbo z davki, ktero je izreklo tudi Vaše c. k. apostolsko Veličanstvo.

Po večini dežel že davno dognana zemljiška odveza v Kranjski vojvodini še zdaj ni dovršena, in to je krivo največega obžalovanja vrednih materijalnih nepristojnosti in sporov, kteri spadajo pod zvrševanje kazenskega zakona.

Da se naša dežela duševno in materijalno razvije, zategadel je nujna potreba, naj se njeno gospodarstvo dokončno v red dene. A ta uredba stojí do tega, da se tudi uredijo razmerja mej zemljiško-odveznim zakladom in mej državo. Samo krepka podpora iz državnih novcev, kterih bi ne bilo treba vračevati, more kranjski zemljiško-odvezni zaklad tako podstaviti, da bode ustrezal vsem svojim dolžnostim ter ne bode prisiljen zaradi tega večine deželnih prihodkov na mnoga desetletja pogoltati.

Povišana važnost železnih cest v zdanjem času je pač po vseh deželah obudila željo, da bi s temi železnimi šinami bile preprežene. A samo redko se pripetí, da bi se deželne želje tako zlagale z državno koristjo in z občnimi potrebami, kakor na Kranjskem. Železnocestne proge, ktere smo že često priporočali, namreč od Trsta čez Loko na Koroško in od Ljubljane na Karlovec, so proge, ktere imajo največjo vojaško in trgovinsko važnost za vso državo in za vsega sveta občilo; toraj se smemo z najtrdnejšim upom nadejati, da se bodo o tem pretehtavale tudi naše posebne koristi.

Zaupljivo smo Vašemu c. in kr. Veličanstvu popisali svoje stanje ter trajalne in primerne pomoči prepokorno upamo samo od Vašega c. kr. apost. Veličanstva pravičnosti in ljubezni, ktera s svojimi žarki vse narode enako obseva.

Z najvišjo diplomo od 20. oktobra 1860. je Vaše c. in kr. apost. Veličanstvo iz Svoje najvišje moči svojim kraljevinam in deželam zagotovilo udeleževanje pri zakonodavstvu ter jim dalo pravico, svoje poslance odpravljati v državni zbor. Z deželno ustavo od 26. februarija 1861., vojvodini Kranjski naj milostneje podeljeno, dobila je ta pravica deželnega zbora ustavno moč, katera se prenarediti ali odpraviti sme samo s privolitvijo deželnega zbora.

Često je najzvestejše in najpokornejše deželni zbor slovesno izrekel svoj ugovor proti sistemu tako imenovanih neposrednih volitev.

Naj Vaše c. in kr. apostolsko Veličanstvo, pokrovitelj zakonu in tudi naši deželni ustavi rači, našo pravico najmilostneje braniti in zaklanjati.

Bog varuj, Bog hrani, Bog blagoslovi Vaše Veličanstvo!

Parlamentarni običaj zahteva, da oni, kdor stavi kak samostojen predlog, ga pozneje, kedar pride na dnevni red, pové, zakaj ga je stavil. Zato je tudi dr. J. Bleiweis drugi dan moral upravičiti predloženo adreso.

Dr. J. Bleiweis je v večerni seji 6. dne t. m. vtrjeval adreso (po stenograf. zapisniku) tako-le:

Nálog mi je danes vtrjevati pismo, predvčerajnim

po meni in 18 mojih družnikih izročeno, da ga slavni zbor pokloni Njegovemu veličanstvu.

Nálog ni težak, ako prevdarimo, kaj obsega adresa.

Adresa izrazuje v prvi vrsti Nj. veličanstvu nepremakljivo zvesto udanost deželnega našega zastopa;

ona obžaluje, da visoko ministerstvo še zmirom ni spolnilo naročila presvitlega cesarja, ktero v malo besedah določuje program ministerstvu: „mir mi naredite med mojimi narodi!“ (Dobro!)

ona odkriva rane, ki so nam jih vsekale mnogotere postave, v državnem zboru vkrenjene;

ona izrazuje strah pred nekterimi postavami, ki jih še le snuje ministerstvo, in pred takimi, ki bi v izpeljavi utegnile na škodo biti deželi;

ona naposled razodeva Njegovemu veličanstvu nektere želje na korist domovini naši.

To je na kratko posnetek preponižne naše adrese.

Ako imamo toliko na srcu, kar bi radi povedali presvitlemu cesarju, našemu Gospodu, prašam Vas, gospôda moja, ali po takem ni dolžnost naša, to storiti? (Dobro!)

Utegne nam kdo ugovarjati: „čemu adrese? — naredite resolucijo o tacih zadevah, ki jih želite vladi v rešitev podati?“ — Al, gospoda moja! adresa je vse kaj druzega nego resolucija. Adresa je pismo, naravnost narejeno do presvitlega cesarja, ono pride tedaj Njemu v roke; resolucija je sklep, ki kot navaden akt pride v roke ministerstvu, ki ga reši po svoje, če ga simpliciter ne položi „ad acta“. (Veselost.)

Utegne se tudi ugovarjati od druge strani: „mar mislite, da Vam bo to kaj pomagalo? — ne delajte bližečih se reklamov!“ — Ali nam bo adresa kaj pomagala ali ne, to vé le tisti Gospod, kteremu se bode poklonila; al to vemo, da je naša sveta dolžnost proti narodu našemu, ki nas je sem poslal zato, da njegovo korist zastopamo, da vse storimo, kar je mogoče, za njegov blagor, in da odvrnemo nevarnosti, ki nam pretijo. (Dobro!)

„Pustite véliko politiko!“ — slišimo druge ugovarjati. Gospôda moja, kdor tako ugovarja, prezira to, da vélika politika, ki bi jo po mislih centralistov delal le sam „rajhsrat“, je le takrat zdrava, prava in upravičena, kedar je izraz tega, kar posamesne dežele zahtevajo. To je v mnogonarodni Avstriji edino prava, blagonosna politika; to dela ustavo tako, ki se opira na avtonomijo dežel, to je federalistična ustava, po kteri edini se bodo spolnile Cesarjeve besede „mir mi naredite med narodi“ (pohvala); dokler ne obveljajo načela take politike, ostane klic po miru in spravi v Avstriji le klic vpijočega v puščavi. (Živa pohvala.)

Mi Slovenci ne zanikujemo ustave, pri Bogu, da ne; mi smo namreč prvi, ki z obema rokama segamo po ustavi, — al v decemberski ustavi ne najdemo rešitve iz zadreg, v ktere je vkljenjena Avstrija. (Res je!)

Mi tudi ne perhorisciramo državnega zbora, ki državi daje kar državi gré, a tudi deželam, kar deželam gre po pragmatični sankciji, po oktoberski diplomi, po septemberskem patentu od l. 1865. (Pohvala.) Dosedanji „rajhsrat“ pa ni državni zbor tak, ki bi pomiril posamesna kraljestva in dežele, — vsaj to mora videti vsak, kdor videti hoče, in je gledal, kaj se godí v Avstriji dolzih 10 let!

Pa pogledimo zdaj enmalo bolj na drobno, kaj je Dunajski „rajhsrat“ podaril deželam:

dal nam je brezverske šole in vzajemno zvezo med državo in cerkvijo je razrušil, duhovnike na prižnici djal pod censuro in kazensko postavo; in to je jedro vsega nemškega liberalizma, o kterem potrti naš narod slovenski kliče: „libera nas Domine!“ (Živa pohvala in veselost.)

Dal nam je civilni zakon, zdaj le še za silo, al obljubljen nam je popolni civilni zakon (veselost);

dal nam je vojno postavo, ktera vso mladino vtikuje v vojaštvo, če tudi trpí kmetijstvo in obrtnijstvo in trpijo drugi stanovi, zato pa ljudem ni dal še potrebne cenejše soli in živinoreji je vzel njeno sol (Čujte!);

dal nam je postavo za najdenišnico leta 1868., ki našo deželo, kjer smo odpravili to napravo, priklenjeno drží, da se ne more v tujih najdenišnicah rešiti velicih stroškov;

po novi organizaciji zdravstvenih zadev dobili smo namesti prejšnjih 10 okrajnih zdravnikov le 5, nasproti pa smo od „rajhsrata“ dobili silstvo notarskih poverílí;

dal nam je postavo za uravnavo zemljiškega davka, ktera lojalno izpeljana utegnila bi koristna biti naši deželi, z davki čez glavo obloženi; al vladni organi, kakor obile skušnje pričajo, sučejo to samo po sebi dobro postavo tako, da — kakor je včeraj poslanec baron Apfaltrern resnično rekel — iz lojalnosti pride fiskalnost na dan in mi iz dežja pridemo pod kap (res je!);

dal nam je „rajhsrat“ zasilno volilno postavo in ravno zdaj se ministerstvo razgovarja s kolovodji centralistične stranke, kako bi se osnovale direktne volitve, a ono ne sliši klicev državopravne stranke, da direktne volitve so grob deželnih ustav, so hudodelen atentat na male drobtinice avtonomije, ki jih dežele dandanes še imajo. (Živa pohvala.)

In tako bi mogel še celo vrsto druzih postav navesti, ki so nam žive priče, da po tej poti, ki jo hodimo že 10 let, ne pride Avstrija do mirú notranjega, pa se bliža očitnemu propadu.

In to odvrniti, gospôda moja, je dolžnost lojalnih deželnih zborov. Zato morajo oni svoj glas povzdigniti in ponavljati ta glas tako dolgo, da Avstrijo rešimo Slovani, združeni z onimi nemškimi deželnimi zbori, ki so našega prepričanja. (Dobro!)

Adrese, gospoda moja, pa so postavna glasíla deželnih zastopov.

In zato smo tudi mi osnovali preponižno adreso, ktera naj Njegovemu veličanstvu razodene naša čutila, naše rane, naše skrbí.

Slavni zbor! Dežela naša, vsi slovanski narodi Avstrijski in vsi Nemci, ki z nami stojijo na istem stališču, gledajo zdaj na nas! Zato gledimo, da storimo svojo dolžnost!

Priporočam po vsem tem slavnemu zboru živo, naj soglasno sprejme načrtano adreso. (Živa pohvala med poslanci in poslušalci.)

V zadnji večerni seji deželnega zbora je bila adresa sprejeta z 19 glasovi. Zoper njo sta glasovala dr. Razlag (ki je v nekaki čudni sveti jezi nasproti govoril in dozdaj prav še nedolžne „fundamentalne članke“ pobijal, — poročevalec dr. Costa mu je bridke besede zavračal) in pa L. Svetec; velik prijatelj direktnih volitev V. C. Zupan je pred glasovanjem poslanstvu se odpovedal. P. Kozlerja pa ni bilo pričujočega. Adresa je bila brez pretresovanja posamnih stavkov od konca do kraja sprejeta. — Tudi o tej obravnavi drugi pot več.

Deželni zbor goriški.

Naš deželni zbor je bil sklenjen 6. dne t. m. Čudili se bote, da začnem poročati s koncem deželnega zbora. Dovolite mi to; kar je važnišega iz poprejšnjih sej, dodam svojemu poročilu v prihodnje kot nameček.

Za danes naj omenim le nektere tistih reči, ki niso zgolj lokalne. V poslednjih dveh sejah 5. in 6. dne t. m. so se med drugimi obravnale te-le stvari: Vladin načrt zastran prenaredbe §. 34. deželne postave šolsko-nadzorstvene, spomenica zastran vpeljanja narodnih deželnih jezikov (italijanskega in slovenskega) v srednje šole in spomenica zastran železnice Predélske. Kar se tiče prvega predloga, bila je obravnava mikavna gledé sosebno na to okoliščino, da je to prvi vladni predlog, ki je v našem zboru popolnoma — padel. Spremeniti se je imela le ena točka v sedanjem §. 34. v tem smislu, da bi se imenovala namesto začasno službujočega sedanjega deželnega nadzornika dva za trdna samostalna deželna šolska nadzornika, kterih eden bi bil (po razjasnilih vladinega komisarja) za srednje šole pa ne samo Goriške, temuč tudi Tržaške in bi imel sedež v Trstu, drugi pa bi stanoval v Gorici in bi nadzoroval samo ljudske šole na Goriškem. Šolnika, kot zastopnika učiteljstva, pa bi bila še posebej 2 v deželnem šolskem svetu, toraj bi se ta pomnožil za 3 ude, izmed kterih bi bila najmanj dva (inspektorja, namreč), kot stalna uradnika — po misli mnogih — vladna organa. To je vzbudilo med poslanci opozicijo, sosebne med slovenskimi. Odsekove večine nasvèt, ki je prišel pred zbor, se je glasil tako, da zastopnika šole imata imeti le posvetovalen glas, a ne določilnega glasú v deželnem šolskem svetu, ker ga že nadzornika imata, ktera tudi že kot izvedenca šolo zastopata. Vlada — to se je že po telegrafu izvedelo — je že naprej rekla, da take postave ne potrdi. Vendar ni hotela odsekova večina od svoje določbe odstopiti. Govorilo se je pred javno sejo o raznih popravljajočih nasvetih, a v zboru ni ga bilo, da bi jih bil sprožil. Odsekov nasvet je — kakor je bilo pričakovati — padel z vsemi glasovi proti 3 (dotičnih odsekovcev), a pod svojimi razvalinami pokopal tudi načrt vladin. — V zadnji seji pa je bil sprejet vsled neke prošnje Kraških občin predlog, naj bi deželni odbor do prihodnje sejne dobe napravil — pregledavši vse dosedanje šolske postave — načrt, s kterim bi se prenaredile vse one točke, ktere ne ugajajo našim potrebam in razmeram. In tu pride tudi vprašanje zarad nadzorstva zopet na vrsto. — Gledé na Predelsko železnico je odobril zbor vnovič prav temeljito peticijo — za-njo, oziroma proti Loški črti. Ne zamerite, ljubi Kranjci, da smo mi v tej reči sebičneži! — Vprašanje zastran učnega jezika v srednjih šolah ni novo v našem zboru, in tudi drugi zastopi so ga že večkrat obravnavali. Deperis-ov nasvèt v tej zadevi glasi se, da bodi deželnemu odboru naročeno, naj to reč dožene. Odsek, ki je to stvar poprej pretresal, je bil razcepljen na večino in manjšino; poslednja sega dalje, nego večina v tem, da je pripravljena tudi iz deželnih zakladov kaj pripomoči k izvršitvi namena, ko bi se vlada nad finančnimi zadržki spotikala, večina pa zahteva vse od države. Z večino so potegnili vsi Slovenci in bar. Ritter. — Izmed materijalnih zadev naj omenim za danes samo Kobardski močvir, zarad kterega že davno zaželeno posušenje se je potrdila posebna deželna postava. Dežela ne dá nič za to delo; država je obečala 6000 gold., ki jih ne bo treba povrniti, druzih 10.000 pa le posodi. Nekaj pomočkov ima okraj sam, ter bodo morale pomagati tiste vasi, ktere bodo imele od posušenja dobiček.

Nič manj važno, kakor omenjene v deželnem zboru obravnane zadeve je nek drug zbor, ki je bil danes (v nedeljo 8. t. m.) v veliki mestni dvorani pri mestnem ljudskem vrtu. Deželni glavar in državnozborni poslanec grof Franc Coronini je opravičeval vpričo volilcev svoje dosedanje delovanje v goriški zbornici in na Dunaji. Nanašalo se je njegovo razgovarjanje (o Dunaji) sosebno na tri točke: na gališko poravnavo, na direktne volitve za silo in na železnico Predelsko. In z ozirom na prihodnost je razvijal svoj program zvlasti gledé na direktne volitve. Iz vsega se je pokazalo, da je vulgaren ustavoverec in centralist, razen tega, da je obljubil potezati se za obveljavo narodnih jezikov v naši deželi. Ugovarjala sta mu, kar se tiče direktnih volitev, dr. Doliak in dr. Tonkli, oba prav dobro in sosebno obširno in temeljito dr. Tonkli. Oba sta se postavila določno na federalno in narodno podlago. Ker je dr. D. med drugim rekel, da Nemci avstrijski nameravajo spraviti Avstrijo pod Prusijo, oporekal mu je v tem, pa samo v tem, znani statistikar baron Czörnig. Za direktne volitve se ni nihče potegnil, samo gosp. grof poslanec jih je še enkrat zagovarjal. Dobro-klici po grofovih govorih so bili prisiljeni, le med nekimi bolj nemškimi poslušalci; dr. Doliak-u in dr. Tonkli-u se je živo pritrjevalo. Do glasovanja ni prišlo. — Več o tem znabiti drugi pot.

Deželni zbor štajerski.

Ustavaška „Presse“ je te dni z velikim veseljem na svoje liberalno srce pritisnila slovenske poslance: dr. Vošnjaka in druge, rekši, da so se zdaj odločno ločili od „klerikalnih“ narodnjakov. „Vaterland“ nam v dopisu iz Maribora to potrjuje, ker piše sledeče: „Naši slovenski poslanci, razen vrlega Hermana, se v Graškem zboru prečudno mavsajo; kmalu se morejo zavzetemu slovenskemu narodu pokazati kot nagi liberaluhi. V družbi ž njimi so skušali moderno tiranstvo v šolah in nov šolski davek vpeljati s tem, da se otroci oprostijo šolníne, da pa se namesti šolskega denarja, ki so ga stariši dosihmal odrajtovali za svoje otroke, ktere v šolo pošiljajo, vpelje sploh šolski davek. Dopisnik iz Maribora misli, da takim zastopnikom bode narod slovenski štajarski ob svojem času „Laufpass“ dal. (Dr. Razlag je v Kranjskem zboru o tej zadevi soglasno se vedel z dr. Vošnakom v Štajarskem zboru.

Deželni zbor Vorarlberški.

V tem zboru sta federalista dr. Oelz in Rhomberg v posebnem pismu, ki sta ga 6. dne t. m. izročila ondašnjemu zboru, se odpovedala poslanstvu v državni zbor Dunajski, ker ta zbor se čedalje bolj odmikuje od sprave z narodi in po nameravanih direktnih volitvah pravice Njegovega Veličanstva, dežel in države še bolj kratiti hoče.

Deželni zbor Tržaški.

Deželni zbor je v zadnji seji 7. dne t. m. na novo potrdil svojo prejšnjo resolucijo, ktera varuje zgodovinske pravice mesta Tržaškega, in je protest izrekel zoper vpeljavo direktnih volitev.

Dopisi.

Iz Kostanjevice 6. dec. — „Das ist der so viel geschmähte Mann“ — „to je tolikanj zasramovani mož“. S temi besedami je neka visoka glava še neki viši glavi predstavila našega župana. Jaz pa, dragi bralci, hočem vam nekoliko dokazati, da je župan sam kriv, ako ga drugi ne morejo in ne marajo. Naš župan se ponaša s tem, da je liberalec in nemškutar; in že to bôde meščane poštene. Nadalje on svojih županskih dolžnosti neče opravljati in jih tudi ne more. In to dokažem. — Znano je, da mora župan leto na leto polagati občinski račun, ki mora biti vsakemu srenjčanu odprt, predno

je potrjen. Al naš župan vseh 6 let svojega županovanja ne enkrat tega ni storil. On tedaj svojih dolžnosti ali ne vé, ali jih pa neče spolnjovati. Naj bo prvo ali drugo, za župana on ni. In ko mu je nekdo to opomnil, izgovarjal se je, da račun nobenega nič ne briga, kakor samo odbornike, — kterim ga je le bral! In ko mu mož le ugovarja, da temu ni tako, in mu je postavo razložil, zadrl se je: „Saj ga tudi nobeden ne bi bil prišel gledat!“ — Naj kdo pride ali ne pride, župan mora storiti svojo dolžnost! — Še več. Nobeden odbornikov v vseh šestih letih ni od znotraj videl denarnice (kase), in vendar imajo odborniki dolžnost in pravico, vsako leto jo pregledovati. Ali tako spolnujete postave, župan? Vseh šest let bila bi lahko mačka v denarnici, mesto denarja! Župan mora spolnovati svoje dolžnosti; ako tega ne dela, odloži naj županstvo in prostor napravi drugemu! Pa ne! Župan se drží županstva kot smola, ker se bojí nove volitve. *)

Iz Kostanjevice 1. dec. — (*Vprašanje*) stavimo tù očitno na našega gosp. zdravnika: kako to, da on ne ogleda vseh mrličev tako, kakor postava veleva? Upamo, da očitno vprašanje ga bode opomnilo na njegovo dolžnost; ako ne, bomo prisiljeni drugo pot nastopiti, da ogledovanje mrličev pride v postavni red. (Sledí 7 podpisov.)

Iz spodnje Idrije 2. dec. (*Naše dalje nadloge.*) Da od Idrijske fabrike in žgalnice živega srebra puhteči strupeni dim živini, čbelam, sadnemu drevju in drugim rastlinam škoduje, to je popolnoma dognano. Za te škode so v starem času vsako leto komisije imeli, posestnikom storjeno škodo po pravici cenili, pa tudi plačali. Da je res tako bilo, tega se v Idrijskem arhivu od starih let (rajnki gosp. Glavacki so mi v fabriki take zapisnike enkrat kazali) lahko prepriča. Tù se v nekem pismu bere, da je nekemu posestniku, eno uro hodá od fabrike v spodnji Kanomlji hišna štev. 37. leta 1789. za storjeno škodo po dimu živega srebra bilo 168 gld. plačano. Koliko več so gotovo dobili bližnji. In tako so delali, dokler ni Idrija francoska postala. Čez nekaj časa, ko je Idrija zopet cesarska postala, so Idrijski gospodje rudnik uničiti hotli, so po jami, kodar je lepša ruda bila, delati nehali in rove zadelali; bolj premožne rudarje so od dela odstavili ter so prav malo živega srebra žgali. Ko so pa v Idriji gospode premenili, so novi gospodje sopet več živega srebra žgati začeli, in tako so vpeljali, da so poleti v perilnici rudo za žganje pripravljali in na kupe spravili, da so od konca oktobra do konca aprila žgati mogli. Tako so delali do leta 1842.; potem so pa en ali dva meseca na leto pridaljšali; leta 1845. so pa na vso staro navado pozabili, in čez leto živo srebro žgati začeli, in tukajšnjim posestnikom silno veliko škodo delali, sosebno pa posestnikom za vodo, po dolnjem kraju reke Idrijce, ne pa po gornjem kraji, le po spodnji Kanomlji in spodnji Idriji do Tominskega okraja. Tu ne moremo konj in drobnice prav nič rediti, krave nam prav majhna teleta storijo, pa večidel mrtva; če ktero živo ostane, se rediti ne dá; tako majhna so, da po 3 ali 4 tedne stara, po 8, 9, 10 k večemu do 24 funtov mesá imajo. Ker tako majhnih nobeden kupiti noče, jih moramo le domá povžiti. Poprej, ko so le pozimi žgali, smo teleta po 40, 50 do 70 funtov težka prodajali in še težja. Silno veliko škodo imamo, da ne moremo drobnice, ovác in kóz prav nič rediti, in vendar so naše strme gmajne le za pašo take živali pripravne; veliko bi si pridobili, ako bi prodali jance, kozliče, volno, ovce in koze; tudi veliko gnoja bi pridobili, ako bi jih nekteri po 25, drugi pa 30, 40, 50 do 60 in še več prav lahko redili in ravnali; zdaj pa moremo le vse kupiti.

(Kon. prih.)

Iz podnožja Triglava 1. dec. J. Š....č. (*Letina in zima letošnja.*) Turšice, ajde, krompirja, korenja in repe smo pridelali obilo. Za zelje pa je bila prav slaba letina; gosenice so ga hotle vsega pozobati. Sadja nimamo nobene sorte; veliko je pozeblo, posebno mladih drevesec, druga so pa gosenice tako čisto oglodale, da so bile drevesa gola kakor o Božiču. Za pokončevanje teh škodljivih mrčesov so naš gosp. kaplan J. Žan iz svojega žepa šolskim otrokom plačevali, da so jih bolj pridno obirali; al vse ni nič pomagalo, ker jih je bilo preveč. *) Kar se tiče ravno omenjenega gospoda, naj opomnim le to, da tako dobrega dušnega pastirja še nismo imeli; oni nam dajejo tudi dobre poduke in svete pri obrtniji in poljedelstvu, so nam oskrbeli več sort semen, med kterimi se nam je posebno ruski lan izvrstno obnesel. Bog jih živi! — Kakor je bilo že iz več druzih krajev naznanjeno, tako se tudi pri nas nahajajo redke prikazni nenavadne tople zime: zrele rdeče jagode; 22. dne u. m. je tukajšnemu gospodarju Jožefu Arh-u vgriznil gad po pečovji pasečo se kozo.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor je končan. Bralci naši bodo, kedar beró celo poročilo, gotovo radi priznali, da v kratkem času enega meseca je dovršil veliko dela in sklenil nektere za našo domovino v duševnem in materijalnem oziru zeló važne reči. Želimo le, da vsi sklepi dosežejo tudi potrjenje na najvišem mestu. — Razprave so vsaj večidel letos tekle mirno in razen poslanca Kromerja bilo ni nobenega, ki bi bil izgrešil pot spodobnosti parlamentarne. Ta človek pa menda misli, da zbornica je krčma, kjer pridejo ljudje skupaj, se izprva na videz mirno razgovarjajo, nazadnje pa stepó in pobijajo. Dostojna beseda ni mu mogoča. Z slovenskim gledišćem je zelenec pometal kakor s smetmí in kakor da bi slovenskega naroda ne bilo na svetu; sadje- in vinorejsko šolo na Slapu je podiral tako strastno, kakor da bi moral on jo plačevati, posebno občno glasno nevoljo je izbudil napad na dr. Bleiweisa zato, ker od lanskega junija meseca do letošnjega 15. oktobra, tedaj skoro celih sedem mesecev je zraven svojih odborniških opravil opravljal še tudi službo deželnega glavarja in mu je na predlog vstopivšega novega deželnega glavarja viteza dr. Kalteneggerja deželni odbor enoglasno iz 1162 gold. prihranjene plače glavarjeve ponudil 1000 gold. za odškodovanje njegovega truda, kterih pa dr. Bleiweis ni hotel vzeti, ampak le 500 gold. Namesti da bi bil tedaj poslanec Kromer hvalo izrekel dr. Bleiweisu, da je deželnega glavarja marljivo nadomestoval toliko mesecev, kar je razvidel iz odborovega poročila leta 1871. in 1872., in deželnemu zakladu prihranil blizo 700 gold., ga je pa napadel kot hijena, češ, zakaj da ni še baronovskega stanú zahteval!! In kaj tacega se drzne govoriti človek, ki, ko v Ljubljani svoj žolc razliva nad narodno stvar in narodnjake, se pitati daje od trojne straní, da poleg poslanskih diet vleče plačo, ki jo ima v Gradcu in zdaj na Dunaji! Človek, ki je sodniško plačo vlekel, pa poleg te na Dunaji še drugo v žep basal, se drzne očitati, da je kdo deželni odbornik pa ob enem državni poslanec! Odštevši tedaj to hijeno, se je, kakor smo že rekli, vršilo letošnje zborovanje večidel mirno in dostojno. — Al žalostno skušnjo smo doživeli tudi, da — kar že več kot leto in dan ni

*) Če so tri leta po zadnji volitvi pretekla, mu postava ne daje pravice brez nove volitve še dalje županovati. Naj se mestjani primejo postave in zahtevajo novo volitev.

Vred.

*) Ko bi jih ne bili obirali in pokončevali, bilo bi jih pa še več!

Vred.

bilo več skrivno — je v letošnjem zboru stopilo prav očitno na dan. Poslanca dr. Razlag in Svetec sta se v važnih vprašanjih odcepila od narodne večine; glasovala sta z navdušeno pohvalo desne strani z nasprotniki našimi, a ne glasovala samo, temuč tudi govorila sta njim na veliko zadovoljnost. Ker se je to očitno godilo, tedaj jima bode gotovo tudi všeč, da to slovenskemu svetu očitno povemo. In dolžnost naša je, da ne stavimo luči pod mernik, ampak da odločno konstatiramo razkolništvo med narodno večino zborovo in omenjenima gospodoma. Njuna politika ni odzdaj več politika narodne večine. Da pa se zdaj drug druzega poznamo, je zlata vreden sad decemberskega zbora. To poznanje nam je neprecenljiv dobiček za prihodnost. Ali ima prav národna večina, ki se dosledno drží svojih načel, ali imata prav dr. Razlag in Svetec, ki ju ustavoverska stranka med svoje šteje: to mirno prepuščamo sodbi naroda slovenskega.

— (*Hranilnica ljubljanska*) je v poslednjem svojem občnem zboru sklenila, za denar, kteri se od novega leta naprej naložil pri njej, po 5 od 100 obresti (činža) plačevati, izposojala ga bo na hiše, zemljišča itd. po 6 od 100. — Dolgo se ni mogla hranilnica sprijazniti z mislijo, da časi, ko se je 4 ali 4½ od sto vloženih gospodarjev plačevalo, so že davno pretekli, ker je bank na kupe, ki dajejo po 5 od 100 obresti. Zadnji čas pa so začeli denar iz hranilnice jemati in ga drugod nakladati, in to je prisililo, da bode od novega leta naprej tudi po 5 od 100 obresti dajala.

— (*Prečudne pomladanske zime*) še zmirom ni konec. Povedati moremo danes drugo prikazen, namreč to, da smo videli te dni ječmenov in ržen klas iz polja Ljubljanskega.

— (*Občni zbor družbe kmetijske*) bode, kakor slišimo, prihodnji mesec.

— Srce je ljudomilu povzdigovala nedeljska slovesnost v čitalnični dvorani, ko se je 100 revnim šolskim otrokom delila prav čedna obleko, za ktero je katoliško društvo nabiralo doneskov pri dobrotnikih in ki so jo izdelale blage gospé in gospodičine. Gospoda dr. Vončina in Fr. Močnik sta z lepima govoroma povzdignila občno veselje.

— (*O popisu Preširnove svečanosti*) v poslednji čitalnični „besedi“ je po pomoti izostalo naznanilo, da je iz Reke došel prijazen telegram od g. Bareis-a Hrvata in g. Zupana Slovenca.

— („*Glasbena matica*“) Med tem ko že precej dobro pristopajo gospodji učitelji in drugi k „Glasbeni matici“, tako da mlado društvo že šteje 260 udov in med temi 20 ustanovnikov, prišlo je od gosp. Hribarja iz Gorice pisanje z nasvetom, kateri je važen in prevdarka vreden. — Gosp. Hribar praša: ali ne bi bilo društvu mogoče izdati memo uže po pravilih izrečenih pesmi in musikalij za cerkev, šolo in dom, še posebej — vsaj vsako leto — en zvezek cerkvenih pesmi, in pristavlja, da bi na Goriškem okoli 120 cerkvá k društvu pristopilo, ako bi društvo onej želji vstreči hotelo. — To vprašanje, ali prav za prav ta nasvet podpira g. Hribar posebno s tem, da cerkve v prvi vrsti potrebujejo edino le cerkvenih pesmi, ker organistom pomankuje gradiva, in da tudi „Glasb. matici“ bi utegnilo v korist biti, skrbeti za tako gradivo zlasti potem, ako bi cerkve sploh po vsem Slovenskem pristopile k društvu „Glasbeni matici“, bi bilo tako mogoče vsako leto en zvezek ali tudi več z obilim in izvrstnim gradivom svojim udom „cerkvam“ podati. Cerkve bi po takem dobivale le cerkvene pesmi in muzikalije, drugi udje pa, kakor je rečeno v pravilih, različne pesmi. Se ve da one bi dobile po tem takem primerno toliko cerkvenega, kakor uni različnega, kajti vstopnina bila bi enaka. — Namerava se toraj pozvedeti, kakega mnjenja so sicer po Slovenskem častita predstojništva cerkvá; ali bi tudi druge cerkve po Slovenskem hotele po navedenemu načinu k „Glasbeni“ matici“ pristopiti? Naj tedaj blagovolijo omenjeni nasvet iz Goriškega v prevdarek vzeti in potem ali pismeno ali po časopisih „Glasb. matici“ svoje mnenje razodeti, da bode društveni odbor vedel potem ravnati se in sklepati.

— („*Sokolova*“ *veselica*) preteklo soboto je donesla lepo podporo (nad 120 gold.) društvu „narodna šola“; sicer pa je bila zanimiva po vsem programu petja, govorov, godbe itd. Gosp. Nollijev kuplet je šibal „Jaka in Luka, Petra in Joža“ in dr. Zarnikov govor je dodal „Sokolom“ tehtne opomine, rekši, da ni mogel, kakor je namenil, si pripraviti gradiva za govor o Prešernu, ker je v ravno končanem deželnem zboru imel dela obilo, pa tudi borb z Kromerjem, Dežmanom, Razlagom in Svetcem. S živahnim aplavsom je bilo vse sprejeto.

— („*Pogumne Gorenjke*“) so bile v včerajšnjem gledališči s takim zadovoljstvom sprejete, da je želja splošna, naj bi se igra kmalu ponovila.

— (*Enajsta predstava dram. društva*) v deželnem gledališči bo v nedeljo 15. decembra. Igrala se bode znana dobra veseloigra v 4 dejanjih „Umetnost in narava“.

— (*Ponovljena interpelacija.*) Na moje drugo vprašanje, stavljeno do častitega ravnateljstva „narodne tiskarnice“, o plači uradnikov te tiskarnice, še zmirom nisem dobil nikakega odgovora. Vsaj ni in ne sme biti to nobena skrivnost vsled sklepa odborovega. Prosim tedaj še enkrat. En delničar.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Državni zbor se ima začeti 12. dne t. m. Zoper „véliko pesem“ direktnih volitev, ki jo v tem zboru hoče zapeti ministerstvo, so glasovi mnogih deželnih zborov tako odločni, da vendar utegne kmalu na vrsto priti druga pesem o „spravi narodov“.

Ogersko. Iz Pešta. — Novo ministerstvo v večidel starih prejšnjih ministrih je zdaj gotovo; Lonyay je šel in njegovo mesto nastopil Szlavy, ki je dosihmal bil minister kupčijstva. — V ogerskih prekucijah leta 1848. in 1849. je tudi on kakor Andrassy z Košutom zoper Avstrijo se zaklel in zato 2 leti v Olomuški ječi zaprt bil. Zdaj je na čelu vladnem. — Prihodnji mesec bote ogerska in hrvaška kraljevinska deputacija sopet začela obravnave svoje. Da biškup Strosmajer gré čez zimo na Laško, ni res.

Žitna cena

v Ljubljani 23. novembra 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 10. — banaške 7 fl. 10. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 20. — rži 3 fl. 60. — ječmena 3 fl. 10. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 20. — ovsa 2 fl. —. — Krompir 1 fl. 70.

Kursi na Dunaji 10. decembra.

5% metaliki 66 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 108 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 10 kr.	Napoleondori 8 fl. 68 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedi v Ljubljani.

že vse lat prekopan